

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Didesnė intelektinės nuosavybės teisių apsauga vidaus rinkoje“

(COM(2009) 467 galutinis)

(2011/C 18/19)

Pranešėjas **Daniel RETUREAU**

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2009 m. rugsėjo 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Didesnė intelektinės nuosavybės teisių apsauga vidaus rinkoje“

COM(2009) 467 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. kovo 2 d. priėmė savo nuomonę.

462-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. balandžio 28–29 d (balandžio 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK apgailestauja, kad Komisijos pasiūlymuose neatšizvelgiama į tai, kad ES ir valstybės narės ratifikavo Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) su internetu susijusias sutartis, t. y. Autorių teisių apsaugos sutartį (angl. WCT) ir Atlikimų ir fonogramų sutartį (angl. WPPT).

1.2 Komitetas taip pat prašo pateikti informacijos apie šiuo metu vykstančias derybas dėl prekybos susitarimo dėl kovos su prekių klastojimu (angl. ACTA, *Anti-counterfeiting trade agreement*) ir norėtų sužinoti, kuo jis skiriasi nuo neseniai ratifikuotų PINO sutarčių (visų pirma internetui skirta ACTA dalis) ir Direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo ⁽¹⁾.

1.3 Tačiau Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Komisija artimiausiu metu ketina surengti suinteresuotųjų subjektų posėdį ir tikisi, kad jis įvyks prieš priimant galutinį sprendimą. Europos Parlamentas turėtų būti kuo skubiau įtrauktas į šių klausimų sprendimo procesą.

1.4 Atmeta bet kokią mintį apie specialios asmens privatumą galinčios pažeisti sistemos, įvestos daugelio valstybių narių nacionaliniais teisės aktais dėl autorių teisių taikymo internete. Komitetas ragina vėliau įgyvendinti veiksmingas vartotojų, visų pirma jaunimo, švietimo ir mokymo priemones.

1.5 Komitetas remia pagrindinį EK pasiūlymą įsteigti Europos prekių klastojimo ir piratavimo stebėsenos centrą, kuris rinktų ir

skleistų naudingą informaciją apie klastotojus ir neteisėtą jų veiklą, teiktų konkrečią paramą dažnai dėl klastojimo nukentčiančioms MVĮ ir MVPĮ ir geriau informuotų apie jų teises.

1.6 Komitetas mano, kad greito keitimosi svarbiausia informacija tinklas, sukurtas Konkurencingumo tarybos prašymu ir susietas su Vidaus rinkos informacine sistema IMI, bus labai naudingas, ypač jei valstybėms narėms pavyks įveikti administracinio bendradarbiavimo problemas; tai priklausys ir nuo veiksmingo šalių tarpusavio ryšių palaikymo. Be to, Komisija turėtų reguliariai skelbti Stebėsenos centro sukauptų duomenų ir veiklos ataskaitą.

1.7 Būtina kovoti su organizuotu nusikalstamumu klastojimo srityje, tam būtinas muitinės ir kitų teisėsaugos tarnybų sustiprintas bendradarbiavimas dalyvaujant Europolui, kuris atstovautų ES. Todėl Komitetas mano, kad būtina suderinti baudžiamosios teisės aktus laikantis nusikalstamos veikos (įskaitant ir neteisėtų kopijų platinimą internete) ir bausmės proporcingumo principų; tačiau neturi būti sudarytos prielaidos leisti neproporcingai daug teisės aktų, susijusių su neteisėtu kopijavimu ir klastojimu komerciniais tikslais.

1.8 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymams, tačiau mano, kad trūksta skaidrumo ACTA klausimu, turint omenyje abejones keliančius daugelio valstybių narių pateiktus vienašalius pareiškimus 2009 m. gruodžio mėn. ratifikuojant PINO sutartis. EESRK remia Europos poziciją, kuri sutampa su dabartine *acquis*.

⁽¹⁾ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, OL L 157, 2004 4 30, p. 45–86.

1.9 EESRK siūlo sukurti reguliariai atnaujinamą autorių teisių ir gretutinių teisių registravimo sistemą, visų pirma „kūriniam našlaičiams“, kad būtų paprasta surasti informaciją apie teisių turėtojus. Sistemoje būtų nurodytas kūrinio pobūdis, pavadinimas ir įvairūs teisių savininkai. Komitetas prašo Komisijos ištirti galimybes šiuos pasiūlymus įgyvendinti.

1.10 Be to, Komitetas įsitikinęs, kad būtina sukurti ir veiksmingai visose valstybėse narėse taikyti Europos Sąjungos patentą, kuris būtų gerokai naudingesnė ir pigesnė priemonė naujoves kuriančių MVĮ ir MVPĮ nematerialiosioms teisėms apsaugoti.

2. Komisijos pasiūlymai

2.1 Komisija pabrėžia būtinybę stiprinti intelektinės nuosavybės teises (INT) žinių visuomenėje. INT apsauga ES ir tarptautiniu mastu (TRIPS ⁽²⁾), įvairių sektorių konvencijos) turėtų būti stiprinama, kadangi jų svarba tiek didelėms įmonėms, tiek MVĮ ir MVPĮ tampa vis didesnė. Naudodamosi INT, verslą pradedančios įmonės gali apsaugoti savo nematerialųjį turtą ir taip gauti finansavimą arba imti paskolas verslo pradžiai.

2.2 ES pagalba šioms įmonėms turėtų būti intelektinės nuosavybės principų puoselėjimas siekiant apsaugoti gabius Europos kūrėjus ir atverti naujas galimybes įmonėms bei sukurti palankias sąlygas universitetams vykdyti mokslinius tyrimus ir prie jų kurti naujas aukštųjų technologijų įmones (angl. *spin-offs*) ⁽³⁾.

2.3 Dėl savo vertės INT tampa patrauklios prekių klastotojams ir kitiems autorių teisių pažeidėjams, savo neteisėtai veiklai naudojančiams įvairias priemones, taip pat ir internetą, kuris tampa pasaulinio masto suklastotų prekių rinkos priemone; tai stabdo naujoves, kelia grėsmę užimtumui ir daro didelį neigiamą ekonominį poveikį įmonėms, ypač ekonominio nuosmukio laikotarpiu.

2.4 Suklastotų prekių rinka išsiplėtė: joje platinamos ne tik „įprastos“ nelegalios produktų (filmų, mados produktų, muzikos, kompiuterių programų, prabangos prekių) kopijos ir klastotės, į ją patenka nauji masinio vartojimo produktai: maisto ir higienos prekės, automobilių atsarginės dalys, žaislai, elektros ir elektroninė įranga ir kt.

2.5 Sveikatos srityje taip pat susiduriama su šio pobūdžio problemomis dėl padirbtų vaistų, kurie gali kelti grėsmę žmonių sveikatai.

2.6 Klastojimo ir prekybos neteisėtomis kopijomis padariniai kelia vis didesnį susirūpinimą, kadangi klastojimas labai glaudžiai siejasi su organizuotu nusikalstamumu.

⁽²⁾ Tarptautinės sutartys dėl intelektinės nuosavybės teisių prekyboje aspektų, susijusių su prekyba, įskaitant ir suklastotų prekių prekybą (TRIPS sutartys).

⁽³⁾ Žr. INT/325, OL C 256, 2007 10 27, p. 17; INT/448 OL C 218, 2009 09 11, p. 8; INT/461, OL C 306/2009 p. 13; INT/486 (dar nepaskelbta).

2.7 Bendrijos lygiu sukurta reguliavimo sistema, t. y. priimta Direktyva 2004/48/EB ⁽⁴⁾ dėl intelektinės nuosavybės teisių; suderintos civilinės teisės nuostatos; Tarybai pateiktas pasiūlymas dėl baudžiamųjų priemonių; ES muitinės veiksmų reglamentas numato nelegalių prekių sulaikymą ir atitinkamas sankcijas už prekybą suklastotomis prekėmis; be to, Komisija konsultuojasi su valstybėmis narėmis dėl šio reglamento patobulinimo.

2.8 Komisija, įgyvendindama išsamų Europos kovos su prekių klastojimu ir piratavimu veiksmų planą ir atsižvelgdama į 2008 m. rugsėjo 25 d. Konkurencingumo tarybos rezoliuciją, nori priimti papildomų įstatymo galios neturinčių priemonių.

2.9 Atsižvelgdama į patariamąsias ekspertų grupės išvadas, kuriose visų pirma atkreipiamas dėmesys į MVĮ padėtį, Komisija nori padidinti paramą pažeidėjų persekiojimo priemonėms ir numato įgyvendinti keletą projektų, kurių tikslas – padėti MVĮ įtraukti INT į savo inovacijų ir žinių valdymo strategijas.

2.10 Siekdama platesnių tikslų Komisija rengia INT apsaugos trečiojoje šalyje strategiją (pvz., ES ir Kinijos susitarimas dėl kovos su prekių klastojimu, muitinių kontrolės iniciatyvos). Pradėjo veikti pagalbos Kinijos MVĮ tarnyba INT klausimais.

2.11 Siekiant aktyvesnio dalyvavimo Europos strategijoje, būtina stiprinti viešojo ir privataus sektorių partnerystes. Po 2008 m. gegužės mėn. surengtos aukšto lygio konferencijos Komisija paskelbė Europos strategiją prekių klastojimo ir piratavimo klausimams spręsti, o Konkurencingumo taryba priėmė pirmiau minėtą rezoliuciją dėl kovos su klastojimu ir piratavimu bei paragino Komisiją bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir stiprinti pasienio kontrolę.

2.12 Tačiau labai sunku kaupti informaciją apie klastojimo ir prekybos nelegaliomis kopijomis pobūdį ir mastą bei įvertinti šios neteisėtos veiklos poveikį Europos ekonomikai. Įvairių nacionalinių tarnybų turimą informaciją sunku sujungti ir apibendrinti, o Komisijos turima informacija apie pasienyje sulaikytas prekes tik iš dalies atskleidžia tikrąją padėtį. Būtina plėsti pagrindinę duomenų bazę siekiant išsamiai įvertinti šios su klastojimu susijusios neteisėtos veiklos pasekmes globaliu ir vietos mastu bei suprasti, kodėl kai kurie produktai, sektoriai ir teritorijos yra ypač pažeidžiami. Tai padėtų parengti konkretesnes veiksmų programas.

2.13 Konkurencingumo taryba rekomendavo įsteigti Europos prekių klastojimo ir piratavimo stebėsenos centrą, kurio veikla padėtų gauti tikslesnės informacijos apie šiuos reiškinius. Komisija jau pradėjo kurti šį stebėsenos centrą, kuris rinkis kiek įmanoma išsamesnę informaciją apie INT pažeidimus, tačiau mano, kad centro vaidmuo turėtų būti platesnis, jis turėtų tapti forumu, kuriame kompetentingų nacionalinių valdžios institucijų atstovai ir suinteresuotieji subjektai galėtų keistis informacija, dalytis gerąja praktika ir rengti bendras kovos su klastojimu ir piratavimu strategijas bei teikti rekomendacijas politikos formuotojams.

⁽⁴⁾ OL L 157, 2004 4 30, p. 45–86 (EESRK nuomonė OL C 32, 2004 2 5, p. 15).

2.14 Kad stebėsenos centras taptų pagrindiniu informacijos šaltiniu, būtina sudaryti sąlygas glaudžiam Komisijos, valstybių narių ir privačiojo sektoriaus bendradarbiavimui ir plėtoti partnerystę su vartotojų organizacijomis, t. y. rengti praktines rekomendacijas ir informuoti vartotojus. Kasmet teikiama stebėsenos centro veiklos ataskaita leistų geriau informuoti visuomenę apie problemas ir padėtų ieškoti sprendimų.

2.15 Komisija išsamiai išdėsto, kokių vaidmenį turėtų atlikti stebėsenos centras siekiant nustatyti tikslų.

2.16 Stebėsenos centras taptų visų suinteresuotųjų subjektų forumu, jo veikloje dalyvautų po vieną atstovą iš kiekvienos šalies, kurie atstovautų įvairių Europos ir nacionalinių organizacijų interesams. Forume galėtų dalyvauti labiausiai susijusių ir daugiausia patirties turinčių sektorių, vartotojų ir MVĮ atstovai.

2.17 INT nuosekliai apsaugai užtikrinti būtinas tikras, glaudus ir sustiprintas administracinis bendradarbiavimas sprendžiant klastojimo ir piratavimo problemas bei tikra partnerystė siekiant sukurti bendrą vidaus rinką be sienų. Siekiant šių tikslų, būtina kurti veiksmingą visos ES ryšių palaikymo padalinių tinklą.

2.18 Reikėtų geriau koordinuoti vidinius kovos su klastojimu veiksmus, todėl valstybės narės turėtų paskirti nacionalinius koordinatorius ir jiems suteikti konkrečius įgaliojimus.

2.19 Be to, labai naudinga didinti nacionalinių struktūrų skaidrumą tarptautiniu lygmeniu siekiant padėti nukentėjusioms įmonėms imtis teisinių veiksmų. Nacionaliniai intelektinės nuosavybės ir autorių teisių biurai taip pat turi atlikti svarbų vaidmenį informavimo srityje. Jie turi įsipareigoti vykdyti ir naujas funkcijas, pavyzdžiui, didinti MVĮ informuotumą ir joms teikti specialią paramą, o sprendžiant su prekių ženklais susijusius klausimus – bendradarbiauti su Europos patentų organizacija (EPO), nacionaliniais biurais ir Vidaus rinkos derinimo tarnyba (OHIM).

2.20 Konkurencingumo taryba paragino Komisiją sukurti tarpvalstybinį greito keitimosi svarbiausia informacija tinklą pasitelkiant nacionalinius ryšių palaikymo padalinius ir naudojančius šiuolaikinėmis informacijos mainų priemonėmis. Visoms kompetentingoms agentūroms ir visiems nacionaliniams intelektinės nuosavybės biurams turi būti sudaryta galimybė naudotis veiksmingu elektroniniu tinklu ir greitai keistis informacija apie INT pažeidimus.

2.21 Komisija šiuo metu analizuoja, kaip sukurti tinkamą sąsają ir kokios galimybės ją susieti su Vidaus rinkos informacinės sistemos (IMI) tinklu, kad būtų galima lengvai perduoti svarbiausią informaciją.

2.22 Nurodydama didelę INT pažeidimų daromą žalą, Komisija nori paraginti šių teisių turėtojus ir visus prekybos grandi-

nėse dalyvaujančius suinteresuotuosius subjektus sutelkti jėgas kovai su klastojimu ir piratavimu visų bendro intereso labui. Viena iš svarstytinų kovos priemonių galėtų būti savanoriški susitarimai dėl kovos su klastojimu ir piratavimu vietos lygmeniu ir technologiniai sprendimai suklastotoms prekėms nustatyti. Tokie susitarimai galėtų būti sudaromi ir platesniu nei Europos lygiu. Suprantama, visos pasirinktos priemonės turi būti tik teisėtos.

2.23 Internetinė prekyba suklastotomis prekėmis – labai specifinis klausimas, todėl Komisija pradėjo struktūruotą dialogą su suinteresuotaisiais subjektais, kadangi internetas sudaro palankias sąlygas klastotojams ir pažeidėjams veikti pasauliniu mastu ir apeiti nacionalinius įstatymus. Šiuo metu vykstančių ir būsimų posėdžių tikslas – parengti ir į savanoriškus susitarimus įtraukti konkrečias procedūras, kurias taikant būtų galima priversti iš interneto tinklalapių pašalinti suklastotas prekes. Tačiau jei prekės ženklų savininkams ir interneto įmonėms nepavyks susitarti, Komisija turės numatyti galimybę taikyti įstatymo galią turinčias priemones, visų pirma numatytas Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvoje.

3. Komiteto pastabos

3.1 Komisijos pasiūlyme dėmesys sutelktas į Europos MVĮ intelektinės nuosavybės teisių apsaugą. Komitetas mano, kad šioms įmonėms būtina ypatinga parama, kuri padėtų joms apsaugoti savo teises pasinaudojus galiojančiais teisės aktais ir Direktyvos 2004/48/EB nuostatomis. Tačiau, Komiteto nuomone, baudžiamosios teisės aspektas yra nepakankamai išnagrinėtas, todėl būtų naudinga, jei valstybės narės ieškotų suderinto ir proporcingo sprendimo. EESRK tikisi, kad bus rastas nematerialiųjų teisių savininkams padėsiantis sprendimas, pagrįstas SESV⁽⁵⁾ nuostatomis.

3.2 Stebėsenos centras turėtų padėti kovoti su įvairaus pobūdžio INT pažeidimais neatsižvelgiant į įmonės dydį ir savo veikloje pagrindinį dėmesį skirti specifiniams MVĮ bei MVPĮ poreikiams.

3.3 Kai kurie pasiūlymai, pavyzdžiui, savanoriški susitarimai, jau įgyvendinami, o kitus dar tik planuojama įgyvendinti, tačiau komunikate nenurodomos kliūtys, kurias reikia įveikti tam tikrose srityse, kaip antai, administracinis bendradarbiavimas, kuris daugeliu atveju dar yra nepakankamas.

3.4 Išryškėjo naujas aspektas, susijęs su neteisėtu kopijavimu ir klastojimu internete. Praėjusių metų gruodžio mėn. Europos Sąjunga ir valstybės narės pasirašė su internetu susijusias PINO sutartis, kurios iš esmės turėtų užtikrinti vienodą Europos teisės aktų taikymą, tačiau dėl įvairių šalių pareiškimų sutarčių ratifikavimo metu gali iškilti grėsmė vienai bendrai europinei sistemai. PINO sutartyse, kaip ir Direktyvoje 2004/48/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje, reikalaujama kovoti su neteisėtu kopijavimu ir klastojimu komerciniais tikslais.

⁽⁵⁾ SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

3.5 Tačiau tuo pačiu metu JAV, ES ir kai kurios „išrinktosios“ šalys „slapta derasi“ dėl prekybos susitarimo dėl kovos su prekių klastojimu (ACTA). JAV pastangomis šis susitarimas turėtų būti labai artimas Skaitmeninio tūkstantmečio autorių teisių aktui (angl. DMCA, *Digital Millennium Copyright Act*). Pasak JAV derybininko, slapta deramasi siekiant išvengti JAV ir Europos pilietinės visuomenės pasipriešinimo. Europos vartotojai, kuriems atstovaujančios organizacijos nepakviestos į derybas, ir Europos įmonės viešai kalba apie šią neskaidrią ir nedemokratišką procedūrą⁽⁶⁾, kadangi šiuo susitarimu, dangstantis kova su klastojimu internete (vienas susitarimo projektų skyrių), gali būti siekiama, kad teisėsaugos institucijos, įskaitant ir privačias struktūras, kontroliuotų visą internetinę prekybą ir internetinius ryšius. Be to, kai kurių šaltinių teigimu, pagal šį susitarimą nebebūtų skiriamas klastojimas komerciniais tikslais ir kopijavimas asmeniniais tikslais. Būtina nedelsiant užtikrinti didesnę šių derybų skaidrumą, o kadangi Šiaurės Amerikos gamintojų lobistai gali nuolat dalyvauti derybose, būtina sudaryti galimybę jose savo nuomonę pareikšti pilietinei visuomenei.

3.6 EESRK taip pat norėtų gauti daugiau informacijos apie šiuo metu vykstančias diskusijas ir teikiamus pasiūlymus bei pareikšti savo nuomonę. Tektų apgailestauti, jei JAV Skaitmeninio tūkstantmečio autorių teisių akto ginčijamos nuostatos būtų perkeltos į tarptautinį susitarimą, kuris konkuruotų su PINO sutartimis ir įneštų sumaišties autorių teisių ir gretutinių teisių srityje Europos ir tarptautiniu lygmeniu. Bet kuriuo atveju, Europos pozicija turėtų sutapti su dabartine *acquis*.

3.7 Iš tiesų Komitetas mano, kad priešingai pirmiau minėtuose nacionaliniuose teisės aktuose pastebimai tendencijai, autorių teisių internete sistema neturėtų sudaryti galimybės teisių savininkams kontroliuoti technologijų naudojimą ar skverbtis į privačius ryšius. Pernelyg ilga apsaugos trukmė (nuo 50 iki 75 metų po autoriaus mirties arba 75 metai juridinio asmens autorių teisėms), pernelyg dosnios tarptautinėms pramogų verslo įmonėms suteikiamos teisės žiniasklaidai kontroliuoti akivaizdžiai stabdo technologijų naujoves ir pažangą bei neskatina atviros konkurencijos. INT apsaugos tikslas – užtikrinti teisingą užmokestį autoriams ir atlikėjams, o ne pajamas ir teisę kištis platintojams.

3.8 Komitetas rekomenduoja suvienodinti autorių teises laikantis įprastinių metodų, nenumatant griežtesnių taisyklių internetui.

3.9 Kalbant apie Europos autorių teises, EESRK siūlo įvesti privalomą registraciją už labai nedidelį tik registracijos išlaidas padengiantį mokestį suderintam autorių teisių ir gretutinių teisių registre, kuris būtų atnaujinamas kas 10 arba 20 metų, kad būtų žinomi autorių teisių savininkai bei nurodomas jų adresas. Tokia laisvai prieinama ir reguliariai atnaujinama priemonė suteiktų galimybę suinteresuotoms įmonėms, norinčioms pasinaudoti kūriniu komerciniais tikslais, lengviau gauti reikiamas licencijas ir leidimus, kad jos galėtų dar kartą panaudoti kūrinius našlaičius, juos išleisti kitose laikmenose ar išversti į kitas kalbas.

3.10 Tai padėtų užtikrinti kūrinių (filmų, magnetofonų juostų ir kt.) išsaugojimą, ypač jeigu laikmenos yra nepatvarios. Darbai dažnai prarandami, nebūna pakartotinai išleidžiami ir panaudojami, o kai kuriose laikmenose saugomi kūriniai, pavyzdžiui, seni filmai, gali būti prarasti visiems laikams.

3.11 Autorių teisės yra ypatingos tuo, kad jų nereikia registruoti ir mokėti mokesčio, kaip tai daroma patento ar kitų pramoninės nuosavybės teisių atvejais. Skiriasi ir autorių teisių apsaugos trukmė, kuri yra gerokai per ilga, neatitinka informacinės visuomenės ir žinių ekonomikos naujovių kūrimo ir keitimosi žiniomis poreikių. Komitetas rekomenduoja registruoti autorių teises ir gretutines teises nurodant kūrinio pobūdį, pavadinimą, autoriaus teises ir kitas su kūriniu susijusias teises, teisių savininko pavardę ir adresą ir, jei įmanoma, atnaujinti šį registrą kas 10 arba 20 metų bei taikyti nedidelį tik registracijos išlaidas padengiantį mokestį. Taip visiems norintiems komerciniais tikslais pasinaudoti kūriniu būtų sudaromos paprastesnės sąlygos gauti licencijas ir būtinus leidimus. Autorių teisės yra dažnai painiojamos su nuosavybės teisėmis, tačiau jas reikėtų vertinti kaip laikiną naudojimo monopolį ir išimtinę teisę išduoti saugomų kūrinių panaudojimo licencijas jų apsaugos laikotarpiu.

2010 m. balandžio 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI

⁽⁶⁾ Declaration on ACTA, European consumers, Transatlantic dialogue (žr. interneto svetainę BEUC).